

Emrah Kekilli

ekekilli@setav.org

Libya'da Yıkıcı Aktörler ve Çözumsuzlük

LIBYA SAHASINDA GENİŞ KAPSAMLI BİR ÇATIŞMA OLACAĞINI BM YETKİLİLERİ DAHİL BÜTÜN İLGİLİ TARAFLAR ÖNGÖRMEKTEDİR. TÜRKİYE'NİN YAPICI ROL OYNAMAYA GAYRETLERİNE RAĞMEN HAFTER VE KRİZİN DERİNLEŞMESİNDE ROLÜ OLAN FRANSA VE RUSYA GİBİ KÜRESEL AKTÖRLERİN TAMAMI YIKICI TUTUMUNU SÜRDÜRÜYOR.

Libya krizinin çözümüne ilişkin Berlin Konferansı'ndan sonra fiili hiçbir adım atılmadı, Hafter ve destekçileri yıkıcı tavrını sürdürüyor. Birleşmiş Milletler (BM) Libya Özel Temsilcisi olarak kötü bir performans sergileyen Gassan Selame'nin görevi bırakmasının ardından makamı boş kaldı, yeni atanacak isim krizin geleceğine olumlu ya da olumsuz etki edebilir. Türkiye yapıcı rol oynama gayretinde iken krizin derinleşmesinde rolü olan aktörlerin tamamı yıkıcı tutumunu sürdürüyor.

Libya'da BM'nin meşru otorite olarak tanıdığı Ulusal Mutabakat Hükümeti (UMH) ve milis lider Hafter'e bağlı güçler arasında, yer yer Trablus'un güneyindeki cephelerde yer yer Ebu Guryen gibi cephelerde şiddetli çatışmalar yaşanıyor. Hafter'e bağlı güçlerin Ebu Guryen, Zaviye'nin güneyi, Zilitan'ın güneyi, özellikle de Trablus'un güney cephelerine ciddi savaşçı, silah ve ekipman yığıldığı saha kaynakları tarafından net bir şekilde kaydediliyor. UMH'nin ise savunma ve hatta saldırı kabiliyetini artırdığını, Hafter'in kullandığı Cufra ve Vatiye gibi askeri hava üslerine operasyon

yapacak kadar kapasite kazandığı görülüyor.

Çatışmada Üç İhtimal

Bu koşullarda Libya sahasında geniş kapsamlı bir çatışma olacağını BM yetkilileri dahil bütün ilgili taraflar öngörmektedir. Bu geniş kapsamlı çatışmanın üç şekilde sonuçlanması mümkündür. İlki, Hafter'e bağlı güçlerin Trablus'un güney cephelerinden ilerleyerek sahile kadar varmaları. Bu durumda Trablus geri alınmayacak şekilde düşmüş, Hafter'in Libya'da askeri yönetim kurma planı hayata geçmiş olacaktır. İkincisi, çok şiddetli çatışmalar sonucunda iki tarafın da ilerleme kaydedemeyerek genel anlamda pozisyonlarını koruması. Üçüncüsü ise UMH güçlerinin Hafter'in 4 Nisan öncesi pozisyonlarına karşı atağa geçmesi.

İlk senaryo, Türkiye ve Libya'nın milli ve yerli aktörleri dışında, Libya'nın kaynaklarını bölgesel ve küresel yağmaya açmak isteyenlerin istediği senaryodur, engellemek için gerekli bütün tedbirler alınmalıdır. Bu senaryo, Libya'daki çözumsuzlüğün olduğu gibi sürmesi anlamına gelir. Zira Hafter, Trablus kamplarındaki varlığını sürdürdükçe Trablus'a girme

iddiasını yineleyecek ona destek verenler de desteğini sürdürecektir bu durumda siyasi çözüm inisiyatifleri tıkanacaktır.

Üçüncü senaryo, Libya krizinin siyasi yollardan çözümünü mümkün kılacaktır. Zira Hafter güçlerinin yenilgiye uğrayarak çekilmeye başladığı bir senaryoda hem Hafter hem de destekçileri siyasi çözüme mecbur olduklarını idrak edecektir. Zaten 2015 sonunda imzalanan Libya Siyasi Anlaşması da Libya'daki milli ve yerli aktörlerin Hafter karşısında ilerlediği bir askeri senaryo sayesinde mümkün olmuştu. Yoksa o zamanda da Hafter'in darbe girişimini meşrulaştırmaya hazır bir küresel kamuoyu vardı. Fakat askeri olarak gerilemeye başlayınca BM bir anda "çatışmanın çözüm getirmeyeceğini" idrak ederek müzakere sürecini başlattı.

Birinci ve ikinci senaryoda Berlin Deklarasyonu uygulanamayacağı gibi BM Libya Misyonu da çözüm için fiili adım atamayacaktır. Üçüncü senaryoda siyasi çözüm için BM Libya misyonu devreye girecektir, fakat BM Libya Misyonu'nun arabuluculukta karnesi peki iyi değil. Zira Hafter ve destekçileri sahada başarısız olduklarında, masada kazanım

elde etme gayretinde olacaktır. Selame, Berlin Deklarasyonu'nda alınan kararların gene Hafter ve destekçilerine yarayacak şekilde uygulanmasına imkan tanımıştır.

Örneğin Libya'da kapsamlı bir siyasi reformu müzakere için toplanacak olan siyasi müzakere komitesinde Başkanlık Konseyi, Ulusal Mutabakat Hükümeti'ndeki değişiklikler müzakere edilmiştir. Zira Hafter ve destekçileri Trablus'taki siyasi dengeleri değiştirerek Trablus'ta siyasi istikrarsızlık yaratma gayretindedir. Bu nedenle siyasi reformu müzakere edecek komitenin en son konuşulması gereken ve daha önemlisi Trablus'ta siyasi istikrarsızlığa neden olacak bir gündemi öne çekmesi iyi niyetli okunamaz. Selame bu komitelerde belirlenecek isimlerde de Hafter ve destekçilerinin tesirinde kaldığı ve kapsayıcı olamadığı yönünde ciddi eleştiriler aldı. Bunun yanında gerek Hafter'in 4 Nisan saldırısı karşısında sessiz kalması gerek çözüme ilişkin hiçbir somut adım atamamaya Selame de kendinden önceki özel temsilciler gibi krizin çözümüne katkı sunamadan sahneden çekildi.

Özel Temsilci'nin Rolü

Bu yazı kaleme alındığında Özel Temsilcilik görevini fiilen Selame'nin yardımcılığı görevinde bulunan ABD'li diplomat Stephanie Williams yürütüyordu. Williams'ın özel temsilci olması ya da fiilen görevini sürdürmesi seçeneği de dahil olmak üzere, BM Genel Sekreteri'nin atayacağı özel temsilci siyasi çözümün hayata geçirilmesinde oldukça önemli bir rol oynayacaktır.

Özel temsilcinin kim olacağı, siyasi çözüm senaryosu devreye girdiğinde daha da önem kazanacaktır, zira ifade ettiğim üzere sahada kazanmak masada kazanmak anlamına gelmemektedir. Hafter ve destekçileri, sahada olduğu kadar masada da oyun bozucu ve yıkıcı rolünü sürdürecektir. Bağımsız ve güçlü bir özel temsilci olmaması durumunda

Hafter'in Trablus kapılarına dayanmasında etkin rol oynayan Fransa, hala yıkıcı tavrını sürdürmekte, bütün planını Hafter'in Trablus'a girmesi üzerine yapmaktadır. Fransa'nın politika değişikliği ancak Hafter'in askeri yenilgisiyle mümkün olacaktır.

görevi sonrasında BAE'de yüksek maaşla işe başlayan Eski Özel Temsilci Leon örneğinde görüldüğü gibi Hafter destekçilerinin nüfuzuna girebilir. Bu münasebetle siyasi çözüm saha dengeleriyle alakadar olduğu kadar masadaki aktörlerle de doğrudan alakalı olacaktır.

Türkiye, UMH'nin Hafter saldırıları karşısında Trablus'u ve batı bölgesinin korunması, sahadaki fiili durumdan hareketle bir müzakere masası oluşturulması ve Libya'da demokratik ve sivil bir siyasal sistem kurulması için Libya devleti ve halkıyla güçlü bir dayanışma içerisindedir. UMH'nin Trablus ve batı bölgesinin savunmasında askeri kapasitesini artırmada, Trablus'taki milli ve yerli aktörlerin yerel, bölgesel ve küresel düzeyde güç kazanmasında, uluslararası platformlarda UMH'nin yalnız kalmamasında Türkiye en etkin aktör olarak rol almıştır. İfade ettiğim senaryolar çerçevesinde de çalışmalarını sürdürdüğünü doğal olarak değerlendirmekteyiz.

Yıkıcı Tavır

Hafter'in Moskova'dan masayı devirerek dönmesi karşısında Rusya'nın paralı askerleri Wagner'in Hafter'den desteğini çekebileceği yönündeki görüşler sahada fiili karşılık bulmadı. Wagner Hafter saflarında etkin

olarak muharip unsur olarak varlığını sürdürmektedir. Zira Rusya'nın Libya'daki en önemli kozu olan Wagner'den kolay vazgeçmesi beklenemezdi de. Bu münasebetle geniş kapsamlı çatışma gerçekleştiğinde Wagner muharip unsur olarak varlığını sürdürecektir her üç senaryoda da Rusya aktör olmayı sürdürecektir. Bu münasebetle Libya'ya ilişkin bütün politikalarda Rusya dikkate alınarak adım atılacak, bölgesel ve küresel ittifaklar ona göre geliştirilecektir.

Hafter'in Trablus kapılarına dayanmasında etkin rol oynayan Fransa, hala yıkıcı tavrını sürdürmekte, bütün planını Hafter'in Trablus'a girmesi üzerine yapmaktadır. Fransa'nın politika değişikliği ancak Hafter'in askeri yenilgisiyle mümkün olacaktır. Rusya'nın Libya'daki varlığından rahatsızlığını dillendirmesine rağmen ABD, gözlemci pozisyonunu sürdürüyor. Fakat Beyaz Saray'da Hafter yanlısı bir lobinin çalıştığı da açıkça görülmektedir.

Libya krizinin geleceği, ifade edilen çatışma yaşanmadan ve sahadaki durum netleşmeden belirginleşmeyecektir. Bu yazının yazıldığı tarihte yaşanan saha gelişmeleri kapsamlı bir çatışmaya yaklaştığımızı işaret etmektedir. Çatışma süreci atlatıldıktan sonra müzakere süreci de taraflar için sahadaki süreç kadar zorlu olacaktır. **■**